

Quityi nu nguscua Santiago

¹ Santiago laca na' nu nscua quityi re cha' caa ca su ndi'i cu'ma, ñati ji'i ycui' Ndyosi nu ndyaa ma tyucui ña'a chalyuu. Cña laca na' cuentya ji'i ycui' Ndyosi, la cui' jua'a laca na' cña ji'i Jesucristo nu Xu'na na. Cua nti' na' chcui' na' xlyo ni'i lo'o lcaa ma lo'o tya'a ma.

Nu lo'o ta ycui' Ndyosi sca cha' nu ca'ya tso'o hique scaa na

² Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, si lye tsa nti' ma xqui'ya cua ña'a ca lo cha' ti'i nu ndyacia ji'i ma, ná xñi'i tsa culacua ti' ma li'; pana tso'o tsa caca tyiquee ma li', ³ cha' nu lo'o ngualo cha' ti'i bi' ji'i ma xqui'ya cha' ngusñi tso'o ma cha' ji'i Jesús, li' taca jlo ti' ma cha' cua nchca la ji'i ma talo ma nde chalyuu. ⁴ Pana cui'ya ma cuentya cha' talo ma tyucui tyempo lo'o ndi'i ma chalyuu, ña'a cuayá' nu tye cha' ti'i ji'i ma, cha' caca ma ñati nu tyucui tyiquee, ñati nu ná sca na lyiji ji'i cha' ngusñi ma cha' ji'i Jesús.

⁵ Si ntsu'u quiya' nu lo'o ná jlo ti' ma tsiya' ti ñi'ya nu cua'ni ma, li' tso'o chcui' ma lo'o ycui' Ndyosi, cha' ta Ni sca cha' nu ca'ya hique ma ñi'ya nu cua'ni ma li'. Tso'o tsa cha' xlya'be nda Ni ji'i lcaa ñati, cuati ná ndu'ni tyaala Ni ji'na lo'o nda Ni sca cha' tso'o ji'na. ⁶ Tsa bi' ti cha', nu lo'o jña ma sca cha' ji'i ycui' Ndyosi, li' nga'a cha' jlya ti' ma cha' nchca ji'i Ni cua'ni Ni jua'a; ná tso'o si tya'achu' ma ji'i cha' bi', ñi'ya si ñacui ma cha' ná

nchca ji'í Ni cua'ni Ni jua'a. Ñati nu jua'a ñacui cha' ná nchca ji'í ycui' Ni, laca ngu' bi' ñi'ya laca sca clyoo' nu ndya'a lo tyujo'o; ndyatu clyoo' ndyaa macala su nducuni'í cui'í ji'í cha' tsa. ⁷ Ná ca tu ti' ngu' bi' ji'í ni sca na, cha' ta ycui' nu Xu'na na ji'í ngu' li', ⁸ cha' tucua cha' ntsu'u tyiquee ngu' bi'; ná sca cha' caja ji'í ngu' cha' xcui' na ncha'a ti tyiquee ngu'. Sca ti cha' chcui' ngu' sca tsá, chaca tsá xa' cha' chcui' ngu' bi' li'.

⁹ Tso'o ti caca tyiquee ngu' ti'í tya'a ngusñi na cha' ji'í ycui' Ndyosi; xtyucua Ni ji'í ngu' bi', cha' tso'o la tyi'í ngu' nde loo la, masi nchcube' tsa ngu' su ndi'í ngu' juani ti. ¹⁰ Lo'o jua'a ndu'ni cha' tso'o ti caca tyiquee ngu' culiya' tya'a ngusñi na cha' ji'í Ni, masi tye cha' culiya' ngu'; culiji yu'u lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'í cua ña'a ca ngu' culiya', ñi'ya ndye cha' ji'í sca queé nu tso'o ña'a nu ntsu'u ca ne' quixi'. ¹¹ Lo'o ndyaa cuichaa nde cua, ca tyique' tsa cua li', ndyanaa yaca queé, ndyalú lcaa cucu' queé, ndye cha' tso'o ña'a ji'í li'. La cui' jua'a tye cha' ji'í ngu' culiya'; laja lo'o ndyu'ni cña ti' ngu' cha' tya caja la cha' tso'o ji'í ngu', tye cha' tso'o bi' ji'í ngu' li'.

Nu lo'o ndojolaqui nu xña'a ji'na cha' cua'ni na cha' cuxi

¹² Tso'o caca tyiquee ñati nu ña'a ti nxñi cha' ji'í Jesús, masi tyacua cua ña'a ca cha' ti'í ji'í ngu'. Tso'o si talo ngu' tyiquee', ña'a cuayá' tye cha' ti'í bi' ji'í ngu', cha' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'í ngu' bi' li'; bi' laca cha' tso'o nu cua nacui Ni cha' ta Ni ji'í ñati nu ntsu'u tsa tyiquee ña'a ji'í ycui' Ni. ¹³ Nu lo'o cojolaqui sca cha' cuxi ji'na ni,

ná tso'o si ñacuĭ na ndi'ya: “Ycui' Ndyosi ndyu'ni cha' nñilo'o cha' cuxi re 'na”. Ná ntsu'u cha' cuxi tsiya' ti nu caca ji'ĭ cñilo'o ji'ĭ ycui' Ndyosi, lo'o jua'a ná nñilo'o Ni ji'ĭ ñati lo'o sca cha' cuxi. ¹⁴ Nu lo'o ndojolaqui cha' cuxi ji'na, bi' hora laca nu ná ndaquiya' na ji'ĭ sca cha' ji'ĭ ycui' Ni; li' la cui' cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'ĭ ycui' ca na, bi' laca nu ndatsaa ji'na cha' tya cua'ni la na cha' cuxi. ¹⁵ Tso'o la nti' na cha' cua'ni na cha' cuxi bi', masi caca tlyu la qui'ya ji'na; nu lo'o ngui'ĭ na ji'ĭ qui'ya bi' ji'na ña'a cuayá' nu nga'aa caca xtyanu na ji'ĭ, li' xana na xtyanu na chalyuu tso'o nu cua ngujui ji'na.

¹⁶ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'ĭ ycui' Ndyosi, tyaca'a tsa ma 'na; ná ta ma chacuayá' cha' cñilo'o nu xña'a ji'ĭ ma. ¹⁷ Lcaa cha' xlya'be nu ndyiji ji'na ni, lcaa cha' nu chañi cha' xcui' cha' tso'o laca bi', ca su ntucua ycui' Ndyosi tsiya' ti, ca bi' ngutu'u lcaa cha' bi', la cui' ycui' Ndyosi nu ngüiñá lcaa xee tlyu nu nga'a nde cua. Sca ti cuayá' ña'a loo ycui' Ndyosi ña'a Ni ji'na; ná xcutsa'a Ni cha' nu ntsu'u tyiquee Ni ña'a Ni ji'na, cha' ná ntsu'u cha' tya'achu' Ni ji'ĭ scaa cha' nu cua nchcui' Ni lo'o ñati.

¹⁸ Lcaa cha' nu liñi ca cuentya ji'ĭ ycui' Ndyosi, cua ngulu'u Ni cha' bi' ji'na cha' caca na ñati ji'ĭ ycui' Ni, cha' jua'a nti' Ni cha' caca; cua nti' Ni cha' caca na loo ji'ĭ lcaa ca lo na nu cua ngüiñá ycui' Ni, jua'a nti' Ni.

Cha' tacati nu nga'a cha' cua'ni na cuentya ji'ĭ ycui' Ndyosi

¹⁹ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'ĭ ycui' Ndyosi, nu tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' ña'aa ji'ĭ ma, tso'o si cui'ya ma cuentya ji'ĭ cha' nu chcui' na' re. Ntsu'u

cña jil̄i lcaa na cha' yala ti cua'a jyaca na jil̄i cha' nu chcuil̄i ñat̄i lo'o na; pana tiya' ti xacuil̄i na cha' jil̄i ngu', jua'a tiya' tsa caca ñasi' na jil̄i ngu'. ²⁰ Nu lo'o nchca ñasi' na ni, ná taca cua'ni na cha' liñi nu nti' ycui' Ndyosi cha' cua'ni na nde chalyuu. ²¹ Lo'o jua'a nga'a cha' culochu' na lcaa cha' suba', lcaa cha' cuxi nu tya ntsu'u ne' cresiya jil̄i na; tucua' na cha' jil̄i ycui' Ndyosi lacua, xñi tso'o na lcaa cha' nu nda Ni cha' tyanu ne' cresiya jil̄i na, cha' bi' laca cha' nu taca cua'ni lyaá jil̄i na jil̄i nu cuxi nu ntsu'u jil̄i na.

²² Tsa bi' ti cha', nga'a cha' taquiya' na lcaa cha' nu nclyu'u Ni jil̄i na, si'i na cua'a jyaca ti na jil̄i cha' bi'; na cñilo'o ti na jil̄i ycui' ca na, si xcuil̄i na cua'a jyaca ti na jil̄i cha' bi', lo'o ná ndaquiya' na cha' bi'.

²³ Cua ña'a ca ñat̄i nu nti' cuna ti cha' nu nda Ni lo'o na, lo'o li' ná ntaja'a cua'ni cha' bi', laca ñat̄i bi' ñi'ya laca ñat̄i nu ña'a cui'ya xi jil̄i ycui' ca lo sca cuanaa; ²⁴ yala ntchaa ti ña'a ngu' jil̄i ycui' ca ngu' lo cuanaa, pana lo'o cua ndyaa ngu', li' hora ti cjlyaa ti' ngu' ñi'ya ña'a ycui' ca ngu'. ²⁵ Xtyucua ycui' Ndyosi jil̄i cua ña'a ca ñat̄i nu chañi cha' cua'a jyaca jil̄i cha' tso'o nu nda Ni cha' tyanu ne' cresiya jil̄i na; bi' laca cha' nu xtyucua jil̄i na cha' taca tyil̄i tyiquee na tso'o ti. Si tso'o ti cua'ni na nde chalyuu, si cua'ni na lcaa cña nu nclyu'u ycui' Ndyosi jil̄i na lcaa tsã lo'o tyil̄i na chalyuu, tso'o tsa caca jil̄i na li'. Si'i na nduna ti na cha' bi', lo'o li' xtyanu na jil̄i.

²⁶ Ná tyiquee' ntsu'u xi ngu' tya'a ma nu nti' cha' tacati tsa ndu'ni ycui' ca ngu'. Pana laja ti ndu'ni ngu' cha' tacati ngu', si ná ndube ti' ngu' ñi'ya nchcuil̄i ngu' lo'o ñat̄i; na ñilo'o ngu' jil̄i ycui' ca ngu' cha' tacati ngu' li'. ²⁷ Si tyucui tyiquee na tsiya' ti ndu'ni na cha' tacati cuentya jil̄i Ni, si si'i

na tucua cha' ntsu'u tyiquee na, ndi'ya nti' ycuí' Ndyosi Sti na cha' cua'ni na li': nga'a cha' xtyucua na ji'i nu sube ti'i, jua'a nga'a cha' xtyucua na ji'i nu cuna'a nu ndyanu ti'i ti, nu lo'o nchcube' tsa ngu' ndi'i ngu' chalyuu; pana ná tso'o tyatí yu'u na lo'o cha' cuxi nu ntsu'u nde chalyuu.

2

Sca ti cuayá' cua'ni tso'o na lo'o cua ña'a ca ñati nu liya slo na

¹ Cu'ma tya'a ngusni na cha' ji'i Jesucristo nu Xu'na na, nu ntucua Ni ca su tso'o tsa ña'a nde cua, ná tso'o si xa' ña'a ntsu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i xi scaa ñati; stu'ba ti cua'ni ma lo'o cua ña'a ca ñati, tso'o la. ² Ná tyiquee' caa tyuu lo ñati ca su ndyu'u ti'i ma, masi ngu' culiya' nu ntsu'u cui' oro sne ya' ngu', cuati tso'o tsa ña'a ste' ngu', masi ngu' ti'i nu ngusu tsa ste' ngu'. ³ Ná tso'o si lye tsa cua'ni chi ma loo sca ñati nu nchcu' late' nu tso'o tsa ña'a. Ná tso'o ñacui ma ji'i nu culiya' bi': "Tyucua xi lo yaca xlya tso'o re, cusu", si ñacui ma ji'i sca ngu' ti'i ndi'ya: "Ndacua ti tyu nu'u. Cua'a xi, masi lo yuu ti cua". ⁴ Ntsu'u qui'ya ji'i ma li', xqui'ya cha' xa' ña'a ntsu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i xi scaa ñati, lo'o jua'a cuxi ti ntsu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i nu xa' ñati bi' li'.

⁵ Cu'ma ngu' tya'a na nu tyaca'a tsa ma 'na, cui'ya ma cuentya ji'i cha' re: Cua ngusubi ycuí' Ndyosi ji'i ñati ti'i cha' taca xni tso'o ngu' cha' ji'i ycuí' Ni; ta Ni chalyuu tso'o ji'i ngu' bi' li', la cui' chalyuu nu nacui Ni cha' caja ji'i ñati nu ntsu'u tsa tyiquee ña'a ji'i ycuí' Ni. Masi ti'i tsa ñati bi' nde chalyuu, pana culiya' ngu' cuentya ji'i ycuí'

Ndyosi. ⁶ Ná tso'lo ndyu'ni cu'ma, cha' ti'í ti' ma ña'a ma ji'i ngu' ti'i. Xcuane na' sca cha' ji'i ma lacua: ¿Ha si'i nu culiya' laca nu ti'í ti' ji'i ma? ¿Ha si'i nu culiya' laca nu ndya'alo'o ji'i ma ca slo ngu' tisiya? ⁷ La cui' ngu' bi' laca nu nhcui' tsa cha' cuxi ji'i ycuí' Jesús nu ntsu'u tsa cha' ji'na lo'o.

⁸ Tso'o tsa si chañi cha' ndaquiya' ma cha' cusu' nu nscua tya clyo la; ndi'ya nhcui' cha' bi': “Ntsu'u cha' cua'ni tya'na ti' na ji'i tya'a ñati na, ñi'ya laca si ndu'ni tya'na ti' na ji'i ycuí' ca na”, nacui' quityi. ⁹ Si xa' ca ña'a ndu'ni ma lo'o xi scaa ñati, cuxi ndu'ni ma li', ntsu'u qui'ya ji'i ma cuentya ji'i ycuí' Ndyosi li'; la cui' jua'a ndyu'u cha' nu nscua lo quityi cusu' bi'. ¹⁰ Ñati nu ndaquiya' lcaa cña nu ngulo ycuí' Ndyosi ji'na cha' cua'ni na, lo'o li' ntsu'u masi sca ti cha' cuxi nu ndyu'ni ngu' bi', sca ti cuayá' ntsu'u qui'ya ji'i ngu', ñi'ya laca si ná ndaquiya' ngu' tsiya' ti ji'i lcaa cña nu cua ngulo ycuí' Ni ji'na. ¹¹ Ycuí' Ndyosi laca nu cua nacui' tyucuaa lo cha' ndi'ya: “Ná tyu'u cha' ji'i ma lo'o clyo'o xa' ñati”, nacui' Ni; lo'o jua'a: “Ná cjuui ma ji'i tya'a ñati ma”, nacui' Ni. Si cjuui ma ji'i tya'a ñati ma, ntsu'u qui'ya ji'i ma lacua, masi ná ntsu'u cha' ji'i ma lo'o clyo'o xa' ñati; sca ti cuayá' cua ndya'achu' ma ji'i cha' nu cua nhcui' ycuí' Ndyosi lo'o na li'. ¹² Cua nda Jesús sca cha' tso'o cha' tyanu ne' cresiya ji'na, cha' xtyucua ji'na cha' taca tyi'i tyiquee na tso'o ti. Nga'a cha' chcui' tso'o na, jua'a ntsu'u cha' cua'ni na cha' tso'o lo'o ndi'i na chalyuu, cha' cua tyalaa ti tsa nu lo'o cua'ni cuayá' Ni ji'i lcaa ñati chalyuu. ¹³ Lo'o li' si ná ngua'ni tya'na ti' na ji'i tya'a ñati na, ná taca cua'ni

tya'na ti' Ni ji'na lo'o cua'ni cuayá' Ni ji'na; pana ñati nu ngua'ni tya'na ti' ji'i tya'a ñati ni, bi' ñati laca nu tso'o la caca cha' ji'i hora lo'o cua'ni cuayá' Ni ji'i ñati.

Ntsu'u cña tso'o cha' cua'ni na lo'o ngusñi na cha' ji'ycui' Ni

¹⁴ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, ná taca ñacui na cha' ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesús, si ná lo'o ndu'ni na cha' tso'o nu xtyucua ji'i tya'a ñati na. Sca ti ngusñi tso'o na cha' ji'i Jesús, si cua'ni na cha' tso'o jua'a; li' tyaja'a Ni cua'ni lyaá Ni ji'na.

¹⁵ Ná tyiquee' ntsu'u ngu' tya'a ndyu'u ti'i ma nu lyiji tsa ste' ngu', nu lyiji tsa na cacu ngu', masi qui'yu, masi cuna'a. ¹⁶ Si chcui' ma lo'o ngu' bi' ndi'ya: “Xtyucua Ni ji'i ma”, ñacui ma ji'i ngu', “cacu' ma ste' ma cha' caca chcatsu ma, cacu tso'o ma tyaja”, ñacui ma ji'i ngu', pana ná nda ma na nu lyiji ji'i ngu' bi' li', ¿ha tso'o nti' ma cha' nchcui' ma lo'o ngu' jua'a? Ná tso'o chcui' ma jua'a, cha' cua ngujlyaa ti' ma cha' ji'i ycui' Ndyosi si chcui' ma jua'a; ¹⁷ ná taca ñacui na ji'i ngu' cha' cua ngusñi na cha' ji'i ycui' Ndyosi, si ná lo'o cua'ni na cha' tso'o nu xtyucua ji'i tya'a ñati na.

¹⁸ Ná tyiquee' ñacui sca ñati ji'na: “Tso'o tsa ngusñi ma cha' ji'i ycui' Ndyosi tu'ni. Pana nu na' ni, nti' na' cha' cuayá' tsa cuentya ji'i ycui' Ndyosi masi cua'ni na' xi cha' tso'o lo'o ñati”, ñacui ngu'. Tso'o lacua. Ndi'ya chcui' na' lo'o ngu' bi' li': “Cacha' ma 'na lacua cha' cua ngusñi ma cha' ji'i ycui' Ni, masi ndyu'ni ma cha' tso'o lo'o ñati; pana laja lo'o ndyu'ni tso'o na' lo'o ñati, li' ca cuayá' ti' ma cha' chañi cha' ngusñi na' cha' ji'i ycui' Ni”,

ñacuḯ na' jīḯ ngu' bi'. ¹⁹ Jlya ti' ma cha' sca ti ycuī' Ndyosi ntsu'u chalyuu. Tso'o tsa, pana cua ña'a ca cui'ḯ xña'a jlya ti' cha' bi'; lo'o jua'a lye tsa nchcua cui'ḯ xña'a bi', cha' ntsii cui'ḯ jī'ḯ ycuī' Ni. ²⁰ Nga'a cha' ca cuayá' ti' ma, cha' ná chañi cha' ngusñi na cha' jī'ḯ ycuī' Ndyosi si ná lo'o cua'ni na cha' tso'o cha' xtyucua na jī'ḯ tya'a ñati na. ²¹ Ndi'yaḯ ngua cha' ngua cuayá' ti' ycuī' Ndyosi cha' ngua tso'o cresiya jī'ḯ Abraham, jyo'o cusu' jī'na: na'a Ni cha' ntaja'a nu cusu' ta jī'ḯ sñi' ycuī' ca, nu Isaac bi', cha' caca yu sca msta. ²² Ntsu'u sca cña nu ngua'ni Abraham lacua. Xqui'ya bi' ngua cuayá' ti' ycuī' Ndyosi cha' cua ngusñi Abraham cha' nu nchcui' Ni lo'o; jlya tsa ti' nu cusu' cha' bi', bi' cha' ntaja'a yu ngua'ni yu cña bi'. ²³ Bi' laca cha' nu nscua lo quityi cusu' ndi'ya: “Ngusñi Abraham cha' jī'ḯ ycuī' Ndyosi, bi' cha' ntucúa Ni cha' jī'ḯ Abraham cha' caca yu sca ñati nu lubii tsa cresiya jī'ḯ”. Tya'a tso'o ycuī' Ndyosi ngua Abraham li', nacui quityi.

²⁴ Jua'a ca cuayá' ti' cu'ma lacua, cha' ntaja'a ycuī' Ndyosi tucúa Ni cha' jī'ḯ ñati lo'o ndyu'ni ngu' cha' tso'o, si'i xqui'ya cha' nacui ti ngu' cha' jlya ti' ngu' jī'ḯ Ni. ²⁵ La cui' jua'a ntucúa Ni cha' jī'ḯ nu cuna'a calle nu ngua naa Rahab; ntucúa Ni cha' nu nchcui' ma' bi', ñi'ya laca si ngua ma' sca ñati tso'o, xqui'ya cha' tso'o tsa cña nu ngua'ni ma' cuentya jī'ḯ ycuī' Ndyosi. Cua nda ma' su nguti'ḯ ngu' nu ndyaa na'a jī'ḯ quichḯ tyi ma' cuaana ti; li' ngulu'u ma' chaca tyucui jī'ḯ ngu' su tyaa tso'o ti ngu' bi', cha' xna ngu' jī'ḯ ngu' xña'a li'. ²⁶ Lo'o jua'a nu na ni, si ñacuḯ na cha' cua ngusñi na cha' jī'ḯ ycuī' Ndyosi, pana ná ndu'ni na cha' tso'o nu xtyucua

ji'i tya'a ñati na, li' laca na ñi'ya laca ñati nu ndyaa cresiya ji'i cha' cua ngujuui ngu'.

3

Cua'a na xi ji'i cha' nu chcu' na

¹ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, ná tso'o si tyuu tsa tya'a ma culu'u ma ji'i tya'a ñati ma; cuayá' xti ti na caca na mstru nu culu'u cha' ji'i ycu' Ndyosi ji'i ngu' tya'a na. Cua jlo ti' ma cha' lye tsa ndi'i loo ngu' ña'a ngu' ji'na, bi' cha' yala tsa chcu' ngu' ji'na si xñi na cña cha' culu'u na ji'i ngu' tya'a na. ² Chañi laca cha' ntsu'u quiya' lcaa na ndyu'u tsa tu'ba na lo'o nchcu' na lo'o tya'a ñati na; ná ntsu'u ni sca ñati nu bilya tyu'u tsa tu'ba tsiya' ti, nu lo'o nchcu' ngu' lo'o tya'a ñati ngu'. Si ntsu'u ñati nu nchca ji'i cua'a ji'i cha' nu nchcu' ycu' ca ngu', ñati nu tyucui tyiquee tsiya' ti laca ngu' bi'. Ná tyiquee' taca cua'a ngu' bi' ji'i ña'a tsaca ngu', si jua'a; pana tucui tsa laca cha' cua'a na ji'i ycu' ca na, cha' ná chcu' na cha' cuxi. ³ Ndi'ya ndu'ni na lo'o sca cuayu: nsta na chcu' tyu tu'ba ni', cha' li' taca culo na cña ji'i ni', cha' tsa ni' lo'o na macala su nti' na cha' tsa na. ⁴ Xa' ña'a ndu'ni ngu' lo'o nclya' ngu' sca yaca ni'i: nu ñati nu laca loo ji'i yaca ni'i ni, lo'o cala' ngu' sca ya' piti nu ntucua nde siyu' yaca ni'i bi', taca ji'i ngu' tsalo'o ngu' ji'i macala su nti' ngu' cha' tsa ngu' lo'o. Masi tonu tsa yaca ni'i bi', masi lye tsa ndyaca cui'i nu ndyalo'o ji'i, taca ji'i ngu' tsalo'o ngu' ji'i macala su nti' ngu' tsa ngu'. ⁵ La cui' jua'a laca lo'o sca cha' nu nchcu' na; masi xca ti cha' laca bi' nti' na, pana quiña'a tsa cha' tlyu nchcu' na ntsu'u quiya'. Tucui tsa laca cha' cua'a na ji'i

tu'ba na, cha' ná chcuí' na cha' cuxi jua'a. Lo'o jua'a quiña'a tsa cha' cuxi taca cua'ni sca cha' nu chcuí' na; ñi'ya laca cha' xti ti quii' nti' cha' chca'a quii' ji'i quixi' tonu, quiña'a tsa su tyaquj quixi' li'.
⁶ Ñi'ya laca sca quii', jua'a laca sca cha' nu chcuí' na; xqui'ya bi' taca xana chaca chalyuu nu cuxi tsa ji'na, nu lo'o cua ndyatí nu cha' cuxi bi' ndyaa nde ne' cresiya ji'na. Xana cañi cha' cuxi bi' tyucui ña'a na li'. Xqui'ya sca cha' nu chcuí' ti na, ndyaca'a quii' li'; lo'o nu quii' bi' ni, nde ca bilyaa tsiya' ti ndyu'u bi' lijya cañi lcaa su ndi'i na. ⁷ Taca ji'i ñati chalyuu cua'ni masu ji'i lcaa lo na'ni tyaala, masi na'ni nu ndya'a quiya' ti, masi na'ni nu ndyacuí cua, masi na'ni nu sube' ne' ni' lo yuu, masi na'ni nu ntsu'u lo tyujo'o; na cua ndyu'ni masu ñati ji'i lcaa lo na'ni bi'. ⁸ Pana cha' nu nchcuí' na ni, ná caja ñi'ya nu cua'ni masu na ji'i, cha' nga'aa chcuí' na cha' cuxi lo'o ñati. Cuxi tsa laca tu'ba na, ná nchca ji'na cua'a na ji'i ycui' ca na. Ñi'ya laca hitya tyaala nu ntsu'u tu'ba cuaña tyaala, jua'a nti' tu'ba na, cha' ntsu'u tsa cha' cuxi nu nchcuí' na. ⁹ Tucua lo cha' nchcuí' na, cha' ndyu'ni tlyu na ji'i ycui' nu Xu'na na, la cui' Ndyosi Sti na; lo'o jua'a nsta na qui'ya ji'i tya'a ñati na, masi ngüiñá ycui' Ndyosi ji'i lcaa ñati chalyuu na cha' laca na ñi'ya ña'a ycui' Ni. ¹⁰ La cui' tyuu tu'ba na ndyu'u lcaa cha' nu nchcuí' na, masi cha' tso'o nu nchcuí' na lo'o ycui' Ndyosi, masi cha' cuxi nu nchcuí' na lo'o tya'a ñati na. Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, ná tso'o cha' ndyaca jua'a. ¹¹ Si'i sca ti tyuu pilya ntyucua hitya tso'o stu'ba ti lo'o ntyucua hitya cñi'. ¹² Jua'a lo'o yaca si'yu ni; ná taca tyu'u ntsati ji'i yaca quixuu, ni ná taca tyu'u quixuu ji'i yaca ja'ba,

cha' ná ca quixa' cha'. Ná caja hitya nu tso'o co'lo na ca su ntyucua hitya cñi'.

Nu lo'o chañi cha' tso'o tsa nchca cuayá' ti' na scaa cha'

¹³ Nu lo'o nti' mā cha' tso'o tsa nchca ji'i mā nchcui' mā, cha' tso'o tsa nduna mā scaa cha' nu nda ñati lo'o mā, li' xcui' cha' tso'o ti cua'ni mā laja lo'o ndi'i mā chalyuu, cha' taca cui'ya xa' la ñati cuentya ji'i mā cha' ñati tso'o laca mā. Ná quiña'a cha' tyu'u tyiquee mā ña'a mā ji'i ngu', pana tso'o ti chcui' mā lo'o ngu'. ¹⁴ Ná taca ña'a ngu' cha' ñati tso'o laca mā si liye' ti' mā, si chiya'a tsa ntsu'u tyiquee mā ña'a mā ji'i ñati, si xcui' cña ji'i ycui' ca mā ntsu'u tyiquee mā; na nñilo'o mā ji'i tya'a mā si jua'a ndu'ni mā, hasta ndacu' mā cha' liñi nu cua nda ycui' Ndyosi lijya chalyuu. ¹⁵ Si'i nde su ntucua ycui' Ndyosi ndyu'u cha' cuxi nu nchcui' mā, sca cha' cuxi nu ntsu'u chalyuu laca bi'; sca cha' nu cua nda ycui' nu xña'a laca cha' nu nchcui' mā bi'. ¹⁶ Si liye' ti' na ji'i tya'a na, si xcui' cña ji'i ycui' ca na ntsu'u tyiquee na, ná caca stu'ba cha' ji'na lo'o tya'a na li'; lcaa lo cha' cuxi caca cua'ni na li'. ¹⁷ Pana lcaa cha' nu nda ycui' Ndyosi cha' chcui' na lo'o ñati, xcui' cha' tso'o laca bi'; ná nguxa' cha' tso'o bi' lo'o cha' cuxi, ná ntsu'u cha' xu'u tya'a na lo'o tya'a ñati na. Cha' tso'o ti laca nu nda Ni cha' chcui' na lo'o ñati, cha' xcui' na tso'o ti cua'ni na lo'o ñati li'. Lo'o jua'a ndu'ni cha' bi', cha' cua'ni tya'na ti' na ji'i ñati, ña'a cuayá' nu cua'ni na cha' tso'o cha' xtyucua na ji'i ngu'; ndu'ni cha' sca ti cha' liñi chcui' na lo'o ñati, si'i cha' cuiñi chcui' na lo'o ngu'. ¹⁸ Tso'o tsa ndyu'ni ñati nu ná nclyana cha' cusu lo'o tya'a ñati, ñati nu tso'o tsa ntsu'u

tyiquee nchcui' lo'o tya'a ñati. Tiya' la li' tyu'u tucua quiña'a la cha' tso'o nu cua nti' ycui' Ndyosi cha' caca nde chalyuu, xqui'ya cha' nclyacua tso'o ti' ngu' bi'.

4

Ná cua'ni tya'ana lo'o ñati cuxi nu ntsu'u chalyuu

¹ ¿Ni cha' laca lye tsa nxuū tya'a mā? ¿Ni cha' laca lya' tsa ti' mā ji'ī tya'a ñati mā? ¿Ha si'ī na ndacui tsa ti' mā ji'ī scaa na nu ntsu'u ji'ī tya'a ñati mā? Ná nchca ji'ī mā cha' ti' ti tyi'ī tyiquee mā lo'o tya'a mā xqui'ya lcaa lo cha' cuxi nu ndiya tsa ti' mā ji'ī. ² Si ntsu'u sca cha' nu tiji' tsa ti' mā ji'ī, lo'o ná ntsu'u chacuayá' cha' caja cha' bi' ji'ī mā, li' nti' mā cjuui mā ji'ī ñati, cha' jua'a taca caja cha' bi' ji'ī mā, nti' mā. La cui' jua'a si ndacui tsa ti' mā ji'ī sca na nu ná nchca caja ji'ī mā, li' nchcui' mā cha' ti' ji'ī nu ca ji'ī na bi', nxuū tya'a mā lo'o ngu' bi' li'. Pana ná ndyiji na nu nti' mā caja ji'ī mā, xqui'ya cha' ná ndijña mā cha' bi' ji'ī ycui' Ndyosi su clyo; ³ masi ndijña mā sca cha' ji'ī ycui' Ndyosi, pana cuxi tsa tyiquee mā, bi' cha' ná ndyiji cha' bi' ji'ī mā li'. Tsa nde ti cha' ntsu'u tyiquee mā: cua nti' mā cha' caja ji'ī mā cua ña'a ca cha' nu tyaala' tyiquee ycui' ca mā, pana ná tso'o cha' ndyu'ni mā jua'a; ⁴ cua nguxtyanu mā ji'ī ycui' Ndyosi, cua ntsu'u cha' ji'ī mā lo'o sca cha' nu cuxi tsa, si jua'a ndyu'ni mā. ¿Ha ná nchca cuayá' ti' mā cha' tya'a cusuū ycui' Ndyosi laca na, si xcui' cha' ji'ī ycui' ca ti na ntsu'u tyiquee na? Na nxuū tya'a na lo'o ycui' Ndyosi, si cua'ni tya'a na lo'o nu cuxi nu ntsu'u nde chalyuu. ⁵ Ndi'ya nscua cha' lo quityi ji'ī ycui' Ndyosi, lo'o jua'a si'ī cha'

laja ti nda Ni: “Nu Xtyi'i ycuí' Ndyosi nu nda Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'na, ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'na; pana yala tsa caca chíj ti' Ni ji'na, si lo'o ntsu'u sca cha' cuxi loo”. Jua'a nacuí quityi. ⁶ Tlyu la tsiya' ti cha' tso'o nu ndu'ni ycuí' Ndyosi lo'o na, cha' xtyucua Ni ji'na. Ndi'ya nscua chaca cha' lo quityi jíj ycuí' Ndyosi: “Ná sca na ta ycuí' Ni jíj ñati nu xcui' tyijiloo jíj tya'a ñati ngu', nti' ngu'; pana quiña'a tsa cha' tso'o ndu'ni Ni lo'o ñati nu tso'o ti ndi'j chalyuu, nu ná ndyu'ni tyucuaa ti' lo'o xa' ñati”, nacuí quityi bi'. ⁷ Taquiya' mā cha' jíj ycuí' Ndyosi lacua. Xuu tya'a mā lo'o nu xña'a, lo'o li' xna nu cuxi bi', tyu'u clya bi' su ndi'j mā li'. ⁸ Tso'o tsa xñi mā cha' jíj ycuí' Ndyosi, lo'o li' tucua Ni cha' jíj mā. Si ntsu'u tsa qui'ya jíj mā, nga'a cha' xtyanu mā lcaa cha' cuxi nu ntsu'u cha' jíj mā lo'o; jua'a cua'ni tye mā jíj lcaa cha' cuiñi nu ntsu'u ne' cresiya jíj mā. ⁹ Ntsu'u cha' ca xñi'j ti' mā xqui'ya nu quiña'a tsa cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya jíj mā, bi' cha' ndu'ni cha' xi'ya mā, ndu'ni cha' cunaa mā xqui'ya cha' cuxi bi'. Xi'ya ca mā juani, masi nxyí tsa mā nquicha'; ca xñi'j tsa ti' mā juani, masi chaa tsa ti' mā nquicha'. ¹⁰ Cua'ni mā cha' ca tyuju'u ti' mā nde loo ycuí' Ndyosi jíj qui'ya nu ntsu'u jíj mā, lo'o li' ta Ni sca se'j tso'o la su tyi'j mā ca su ntucua ycuí' Ni.

Ná chcuí' na cha' ti'j jíj ngu' tya'a na

¹¹ Cu'mā tya'a ngusñi mā cha' jíj Cristo, ná chcuí' mā jíj ngu' tya'a mā. Si chcuí' cuxi na jíj ngu' tya'a na ni, si sta na qui'ya jíj ngu' bi', laca cha' nchcuí' cuxi na jíj lcaa cha' nu nda ycuí' Ndyosi Sti na lo'o ñati tya clyo la; na ndacu' na jíj

cha' bi'. Jua'a ndyu'u cha' si chcuí' na cha' ti'í jilí ngu' tya'a na. Si ná ndaquiya' na jilí lcaa cha' nu cua nda ycui' Ndyosi lo'o na, si chcuí' cuxi na jilí cha' bi', na ndacu' na jilí cha' nu cua nda Ni lo'o na; jua'a ndyu'u cha' li'. ¹² Lo'o ycui' Ndyosi ni, sca ti ycui' Ni laca nu cua nda cha' bi' lo'o ñati tya clyo; sca ti ycui' Ni cua'ni cuayá' Ni jilí lcaa ñati cuentya jilí cha' bi' nde loo la; sca ti ycui' Ni taca jilí Ni cua'ni lyaá Ni jilí ñati, nu lo'o cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u jilí ngu'; jua'a ycui' Ndyosi laca nu taca cua'ni tye Ni jilí ñati tsiya' ti, nu lo'o nti' ti Ni. Ná stu'ba laca ma lo'o ycui' Ndyosi, bi' cha' ná ntsu'u chacuayá' jilí ma cha' cua'ni cuayá' ma jilí tya'a ñati ma.

Ná chcuí' na quiña'a tsa cha' tonu lo'o tya'a ñati na

¹³ Nga'a cha' chcuí' na' sca cha' lo'o cu'ma, cha' ntsu'u cu'ma nu nchcuí' ma ndi'ya: “La quee, ca bcha la tsaa ya ca quichí tyijyu' bi'”, nacui ma. “Ca bi' tyanu ya tyucui sca yija, cha' quiña'a tsa ngana cua'ni ya ca bi'”, nacui ma. ¹⁴ Pana ná sca cha' jlo ti' ma tsiya' ti ñi'ya ña'a chalyuu nu caja jilí ma quee bcha la. Chalyuu su ndi'í na juani, ñi'ya laca sca cuichi coo, jua'a laca bi'; tsiya' ca ndyu'u tucua cuichi coo, lo'o jua'a yala ti ncliji yu'u bi'. ¹⁵ Tso'o la si ndi'ya ti cha' ta ma lo'o ñati: “Nde ti tyi'í ya”, ñacui ma, “nde cña cua'ni ya; masi cña bi' cua'ni ya, sca ti si ta ycui' Ndyosi chacuayá' cua'ni ya jua'a”, ñacui ma. ¹⁶ Pana si'í jua'a nchcuí' ma juani, cha' tyixi tsa ndyu'ni ma lo'o tya'a ñati ma; lye tsa nchcuí' tyucuaa ti' ma lo'o ngu' tya'a ma. Lcaa quiya' lo'o nchcuí' ma jua'a, cha' cuxi laca bi'. ¹⁷ Lo'o li' ntsu'u qui'ya jilí ma, cha' ná ntaja'a

mā cua'ni mā sca cña tso'o nu ngulo ycuí' Ni jì'ì mā cha' cua'ni mā.

5

Sca cha' nu nchcui' yu lo'o ngu' culiya'

¹ Juani ni, cua'a jyaca mā xi 'na laja lo'o ta na' sca cha' lo'o cu'mā, nu laca mā ngu' culiya'. Tso'o la si xi'ya mā juani, cunaa mā li' xqui'ya cha' ti'í nu cua lijya cha' tyacua jì'ì mā, ² cha' cua nguliji yu'u cha' culiya' jì'ì mā jua'a ti. Cua ngunu'u lyiji lcaa late' tso'o jì'ì mā, cha' cua ndyacu cuixu' jì'ì. ³ Lo'o jua'a cua ntyucua cuayaa' chu' lcaa chcuā oro jì'ì mā, lcaa chcuā plata jì'ì mā. Nu lo'o ña'a ngu' ñi'ya ndyaca jì'ì yu'ba bi' jì'ì mā, li' ca cuayá' ti' ngu' cha' ñi'ya lo'o ngunu'u chcuā oro chcuā plata nu ntsu'u jì'ì mā, jua'a cua ndye cha' jì'ì lcaa mā; ñi'ya laca si ndyaquì lyiji mā lo quii', cua ndye cha' jì'ì mā li'. Quiña'a tsa cha' tso'o cua nguxco'o mā nquicha', cha' cua'nijo'o jì'ì mā nde chalyuu, pana cua ngulala ti tye lcaa cha' nde lo yuu chalyuu. ⁴ Lo'o jua'a ná nda mā xcaya' msu nu ndyaa ne' xña jì'ì mā, bi' cha' juani cua'a jyaca mā xi jì'ì cha' nu nxlyú msu bi' hichu' mā; ca su ntucua ycuí' Ndyosi nu laca Xu'na lcaa chalyuu, ca bi' ndañi nchcui' nu ngu' nu ngua'ni clacua jì'ì mā. ⁵ Xcui' tso'o tsa laca su ndi'ì mā chalyuu; pana bata chu' laca cu'mā, cha' xcui' nclyana mā lcaa ña'a cha' tso'o nu caca tyaala' tyiquee mā. Lo'o nu juani cua ngulala ti tyalaa tsā cha' cajaa mā, cha' li' cua'ni cuayá' ycuí' Ni jì'ì mā. ⁶ Laja lo'o tya ndi'ì mā nde chalyuu nsta mā qui'ya jì'ì ngu' ti'í nu ná ntsu'u cha' cuxi nu

ngua'ni bi'; ndyujuii ma ji'i ngu' bi', masi ná nchca ji'i ngu' bi' cua'ni lyaá ngu' ji'i ycu' ca ngu'.

Talo na tyiquee' cha' xacui ycu' Ni sca cha' ji'na nu ngüijña na ji'i

⁷ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, talo ma tyiquee' cha' ntajatya ma ji'i ycu' nu Xu'na na, ni jacua' caa Ni chaca quiya' nde chalyuu. Ñati nu cua ndyataa xtya ji'i ni, ndalo tsa tyiquee ngu' ntajatya ngu' ni jacua' tyu'u si'yu nu ndulo tsa cha' caja ji'i ngu'; ndü ti' ngu' bi' cha' ca'ya tyo, masi tyo nu ca'ya yala la, masi tyo nu ca'ya tiya' la. ⁸ Lo'o jua'a cu'ma ni, nga'a cha' talo ma tyiquee'; cua'ni nguula ti' tyiquee ma, cha' ná tya'achu' ma ji'i ycu' Ndyosi, cha' cua ngulala ti caa ycu' nu Xu'na na chaca quiya' nde chalyuu. ⁹ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i ycu' Ni, ná chcu' ma cha' ti' ji'i ngu' tya'a ma, cha' ná sta Ni qui'ya ji'i ma li'. Cua ngulala ti tyalaa ycu' nu Bese nu laca loo ca su ndi'i na. ¹⁰ Cu'ma ngu' tya'a na, tyi'u ti' ma ñi'ya ngua ji'i jyo'o cusu' ji'i ma nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi cua sa'ni la; tyiquee' tsa ndalo ñati bi', masi lye tsa nchcube' ycu' ngu'. ¹¹ Nacu' na cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee jyo'o bi', cha' cua ndalo tsa tyiquee ngu' lo'o nguxcube' ñati ji'i ngu' tyempo bi'. Cua ndyuna ma ñi'ya ngua cha' tyiquee' tsa ndalo jyo'o Job, nu lo'o quiña'a tsa cha' cuxi ngua ji'i yu. Lo'o li' su cua ndye cha', xa' ndya Ni lcaa cha' tso'o ji'i yu chaca quiya'. La cui' jua'a, xcu' na tya'na ti' Ni ji'na, xcu' tso'o ntsu'u tyiquee Ni ña'a Ni ji'na.

¹² Nde laca sca cña nu ná nga'a cha' cua'ni na tsiya' ti, cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i ycu'

Ndyosi: Ná cua'ni mā jura laja ti lo'o xtañi ycuí' Ni lo'o cua quiñi ti sca cha' jì'ì mā lo'o xa' ñati; ná ñacuí mā: “Chacuayá' jì'ì ycuí' Ndyosi nu ntucua nde cua”, ni ná ñacuí mā: “Chacuayá' jì'ì ndyosi nde lo yuu”. Ná culotu mā ni sca xtañi Ni tsiya' ti, cha' caja ñi'ya nu tyanu tachaa cha' jì'ì mā lo'o ñati. Tsa bi' ti cha' ñacuí mā jì'ì ñati: “Cua'ni na”, ñacuí mā, si taca cua'ni mā jì'ì; lo'o jua'a “Ná cua'ni na”, ñacuí mā, si ná nchca cua'ni mā jì'ì. Ná caja ñi'ya sta Ni qui'ya jì'ì mā li'.

¹³ Nu lo'o lye tsa nchcubē' scaa mā, xqui'ya cha' ngusñi mā cha' jì'ì Jesús, tso'o si chcuí' mā lo'o ycuí' Ndyosi la cui' hora bi'. Lo'o jua'a si ntsu'u scaa mā nu chaa tsa ti' mā, tso'o tsa si cula tu'ba mā sca jì'ì jì'ì ycuí' Ndyosi li'. ¹⁴ Lo'o ntsiya sca ngu' tya'a mā nu quicha, li' tso'o cuane mā jì'ì ngu' cusu' tya'a ngusñi mā cha' jì'ì ycuí' Ni, cha' caa ngu' cua'ni ngu' jo'o jì'ì nu quicha bi'. Lo'o li' jña ngu' bi' cha' clyu ti' jì'ì ycuí' Ndyosi, cha' cua'ni Ni cha' tyaca tso'o nu quicha bi'; cuati salú ngu' setye nu ntsu'u taná lo hichu' yu quicha bi' chacuayá' jì'ì ycuí' nu Xu'na na. ¹⁵ Tyaca tso'o nu ñati quicha bi' li', xqui'ya cha' jlyu ti' mā cha' nu cua nchcuí' mā lo'o ycuí' Ndyosi; tya ta Ni chalyuu jì'ì nu quicha bi' chaca quiya', lo'o jua'a cui'ya Ni cha' clyu ti' jì'ì yu jì'ì qui'ya nu ntsu'u jì'ì yu. ¹⁶ Bi' cha' lacua, ñii mā jì'ì ngu' tya'a mā si ntsu'u qui'ya jì'ì mā, cuati jña mā cha' clyu ti' jì'ì ngu' tya'a mā lo'o ycuí' Ndyosi, cha' ca tso'o tyucuí' ña'a mā chaca quiya'. Quiña'a tsa cña caca jì'ì sca ñati nu lubii cresiya jì'ì cuentya jì'ì ycuí' Ndyosi, nu lo'o jña yu sca cha' jì'ì Ni. ¹⁷ Ñati chalyuu ti ngua jyo'o Elías; ñi'ya laca na ñati chalyuu, la cui' jua'a ngua yu ñati.

Pana ngua sca quiya' nu tya'na tsa nchcui' yu lo'o ycui' Ndyosi cha' ná ca'ya tyo chalyuu bi'; lo'o li' chū' sna yija cla'be ná ngua'ya tyo tsiya' ti. ¹⁸ Ña'a cuayá' nu nchcui' yu lo'o Ni chaca quiya', li' xa' ngua'ya tyo tso'o ti; lo'o li' ngua tso'o lcaa na cuiñii ji'ḷi ngu'.

¹⁹ Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'ḷi Jesús, nu lo'o ntsu'u sca ngu' tya'a ma nu cua tya'achu' ti ji'ḷi cha' tso'o ji'ḷi Jesús bi', tso'o tsa caca cha' si caca ji'ḷi scaa ma chcui' tso'o ma lo'o yu, cha' xñi yu cha' ji'ḷi ycui' Ndyosi chaca quiya'. ²⁰ Si ntsu'u cu'ma nu caca ji'ḷi ma cua'a ma ji'ḷi tya'a ñati ma cha' ná cua'ni ngu' cha' cuxi, cha' culu'u ma cha' ji'ḷi ycui' Ndyosi ji'ḷi ngu' bi' chaca quiya', tso'o tsa cña cua'ni ma li'; taca cua'ni lyaá ma ji'ḷi ngu' bi' li', cha' ná chcuna' chalyuu ji'ḷi ngu'. Lo'o jua'a caja ñi'ya nu cui'ya ycui' Ndyosi cha' clyu ti' ji'ḷi ngu' ji'ḷi lcaa qui'ya nu ntsu'u ji'ḷi ngu' bi'.

Cha' tso'o nu nchcui' ji'i Jesucristo nu xu'na na

New Testament in Chatino, Tataltepec (MX:cta:Chatino, Tataltepec)

copyright © 1981 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Chatino, Tataltepec

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Chatino, Tataltepec [cta], Mexico

Copyright Information

© 1981, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Chatino, Tataltepec

© 1981, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

68385231-313d-5500-aff2-e6b6a207d978